

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2010. október 18.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**NEMZETI ERŐFORRÁS
MINISZTERIUM**

Figyelem!**A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő
minden jó választ el kell fogadni!
A helyesírás és az íráskép minőségét l. a mellékletben!****Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor****Szerb Antal: *A világirodalom története* (1941, részlet)**

Amikor könyvem a nyilvánosság elé lép, nem tudom leküzdeni azt az érzést, hogy nekem is bocsánatot kell kérnem merészségemért, mint ahogy a régi szerzők tettek. Merészségemért, amellyel arra vállalkoztam, hogy egyedül írom meg a világirodalom történetét. Megvallom, vállalkozásom engem is nem csekély szorongással töltött el; főképpen munkám elején. De amint előrehaladtam, fokozatosan valamiféle megnyugvásféle fogott el. Írás közben jöttem rá ugyanis egy különös felfedezésre: arra, hogy a világirodalom nem is olyan nagy. Ha szigorúan csak azokat az alkotókat és alkotásokat vesszük számításba, akik és amelyek igazán világirodalmi jelentőségűek, a végtelennek látszó anyag megdöbbentően összezsugorodik. Az igazi világirodalom, azt lehetne mondani, elfér egy jól megválogatott magánkönyvtárban, kötetei elhelyezhetők egy nagyobb terjedelmű dolgozószoba falai mentén. Ha valaki kora ifjúságától kezdve rendszeresen és foglalkozásszerűen olvas, nell' mezzo¹, az emberélet útjának felére érve már el is olvasta a világirodalom jó részét, anélkül hogy észrevette volna.

Természetesen minden attól függ, mit értünk világirodalommal. A világirodalmat sokan úgy fogják fel, mint nemzeti irodalmak összességét, ezért a magyar tudósok szívesebben használják a „világirodalom” szó helyett az „egyetemes irodalom” kifejezést. Én nem az egyetemes irodalom megírására vállalkoztam; a „világirodalom” szót eredeti értelmében használom. A szót Goethe vetette be a köztudatba. Goethe ezt mondta Eckermann-nak: „A nemzeti irodalom most nem mond sokat, most a világirodalom korszaka van soron és mindenkinek az irányban kell hatnia, hogy ez a korszak minél előbb bekövetkezzék.” Az idézetből látható, hogy Goethe világirodalommal olyan irodalmat értett, amely nemcsak egy nemzet, hanem az egész világ számára jelent valamit. Tehát világirodalmat nem cselekvő értelemben, nem azt az irodalmat, amelyet az egész világ ír, hanem szenvedő értelemben, azt az irodalmat, amelyet az egész világ számára írnak. A világirodalom azoknak a műveknek az összessége, amelyek értékük vagy hatásuk révén, legalábbis virtualiter, minden művelt nemzet számára mondtak valamit és el is jutottak minden művelt nemzethez. A világirodalom története az a folyamat, amelyben a nemzetekfölötti jelentőségű írók és művek országhatárokon átemelve megtermékenyítik és irányítják egymást. A világirodalom története élő összefüggés. [...]

A meghatározásból bizonyos kiküszöbölhetetlen igazságtalanság is származik. A világirodalom elsősorban a nagy nemzetek – illetve irodalomról lévén szó, a nagy nyelvek irodalma. Nem azért, mintha ez feltétlenül értékeesebb volna a kisebb nyelvek irodalmánál; hanem abból a gyakorlati okból, hogy a nagy nyelvek beszélői legfeljebb egymás nyelvét tanulják meg, a kisebb nyelvek beszélői pedig a magukén kívül csak a nagy nyelveket, és ily módon a közös irodalmi tudatba, a „világirodalmi tudatba” csak a nagy nyelvek irodalma kerülhet be, a kisebb nyelvekből pedig az a kiváltságos kevés, amit a nagy nyelvekre lefordítanak. A művelt magyar ember figyelemmel kísérheti a magyaron kívül a német, francia, angol, olasz, esetleg spanyol irodalmat, de már a svéd vagy a finn irodalomból csak azt ismeri meg, ami magyarul vagy a fenti nyelvek egyikén fordításban megjelenik. A világirodalom eszerint: a két klasszikus nyelv, a görög és a latin irodalma, továbbá a Szentírás – ezek kultúránk közös alapjai. Azután pedig a három nagy latin leánnyelv, a francia, olasz és spanyol és a két nagy germán nyelv, a német és az angol irodalma. Ezekhez hozzájárult a múlt század folyamán kiváltságos lángelmék átütő ereje és sajátos történelmi konstellációk összehatása révén a lengyel, orosz és skandináv irodalom; csak ezek hatnak az egyetemes irodalomra, csak ezek tagjai az élő összefüggésnek, amelyről beszéltünk. A jövőben további nyelvek irodalma léphet be a világirodalomba; de ebben a történelmi pillanatban csak eddig terjednek a világirodalom határai.

Ez igazságtalanság, azt mi, kis nemzetek fia érezzük legjobban; de azok közé az alapvető igazságtalanságok közé tartozik, amelyek ellen harcolni gyermeki dolog és donquijotéria lenne.

¹ közepes tempóban (olasz)

Szövegközlés: Szerb Antal: *A világirodalom története*. Magvető Könyvkiadó, Budapest. 1962. V-VII. o.

1. Nevezzen meg Szerb Antal világirodalom-felfogásából három lényegi összetevőt!

- *nemzetek fölötti irodalom; nem az egyes népek, nyelvek irodalmának összessége;*
- *a nagy nyelvek irodalma tartozik körébe;*
- *alapja a klasszikus görög és latin irodalom, illetve a Szentírás;*
- *nagy művek közötti élő összefüggés.*

Adható: **3, 2, 1, 0** pont

Egy helytálló, lényegi összetevő megnevezéséért adható: 1 pont

Téves vagy hiányos válaszelem: 0 pont

2. Értelmezze az alábbi kifejezéseket! Nevezze meg, kinek melyik művéből származnak a szófordulatok!

a) donquijotéria

A kifejezés mai jelentése: *értelmetlen magatartás, kilátástalan küzdelem, hiábavaló harc*

A szerző neve: *Cervantes (Miguel de Cervantes Saavedra)*

A mű címe: *Don Quijote (Az elmés nemes Don Quijote de la Mancha)*

b) Az emberélet útjának felére érve

A kifejezés mai jelentése: *felőtt korban; az érett, felőtt kort elérve, a harmincas éveket elérve; harmincöt évesen*

A szerző neve: *Dante (Dante Alighieri)*

A mű címe: *Isteni színjáték (Isteni Színjáték)*

Adható: **6, 5, 4, 3, 2, 1, 0** pont

A kifejezések találó mai megfelelőiért adható: 1-1 pont

Téves értelmezés: 0 pont

A szerzők nevének helyes megnevezéséért adható: 1-1 pont

Téves válasz: 0 pont

A művek címének pontos megnevezéséért adható: 1-1 pont

Téves válasz: 0 pont

3. Állapítsa meg a tagmondatok közötti grammatikai-logikai viszonyokat az alábbi összetett mondatban!

1
2
3
 Ez igazságtalanság, / azt mi, kis nemzetek fiai érezzük legjobban; / de azok közé az alapvető
4
 igazságtalanságok közé tartozik, / amelyek ellen harcolni gyermeki dolog és donquijotéria lenne.

A 2. tagmondat a főmondat.

Ehhez kapcsolódik tárgyas alárendeléssel az 1. és a 3. tagmondat.

Ez utóbbi két tagmondat (1. és 3.) ellentétes mellérendelő viszonyban van egymással.

A 3. tagmondathoz minőségjelzői (kijelölői) alárendeléssel járul a 4. tagmondat.

Adható: **4, 3, 2, 1, 0** pont

Az egyes tagmondatok közötti viszony megállapításáért adható: 1, 0 pont

A tagmondatok közötti viszony helyes megállapításáért adható: 1 pont

A téves vagy hiányos válasz: 0 pont

A 2. és 1. tagmondat közti viszony megállapításáért (tárgyas alárendelés) adható: 1, 0 pont

A 2. és 3. tagmondat közti viszony megállapításáért (tárgyas alárendelés) adható: 1, 0 pont

Az 1. és 3. tagmondat közötti viszony megállapításáért (mellérendelői ellentétes) adható: 1, 0 pont

A 3. és 4. tagmondat közötti viszony megállapításáért (minőség- vagy kijelölő jelzős alárendelői) adható: 1, 0 pont

4. A szerző Goethe klasszicista gondolatát idézi. Nevezzen meg a klasszicizmusból négy alapvető esztétikai jellemzőt!

Négy esztétikai jellemző: - *a kultúra egyetemessége*

- *az imitáció elsődlegessége*

- *a harmóniaigény*

- *az antikvitás követése*

- *a formai-tartalmi tökéletesség*

- *a „nemes egyszerűség és csöndes nagyság”*

A négy esztétikai jellemző megnevezéséért adható: **4, 3, 2, 1, 0** pont

Minden helytálló jellemzőért adható: 1 pont

Téves, hiányos válasz: 0 pont

5. Szerb Antal a fordítás fontosságáról is szól. Nevezze meg – teljes névvel – az alábbi művek magyar fordítóit!

a) Arisztophanész összes komédiája: *Arany János*

b) Shakespeare: Lear király: *Vörösmarty Mihály* (más, újabb fordító is elfogadható)

c) Homérosz: Iliász, Odüsszeia: *Devecseri Gábor*

Adható: **3, 2, 1, 0** pont

Minden, teljes nevet tartalmazó helyes megoldás: 1 pont

Téves, hiányos válasz: 0 pont

6. „A művelt magyar ember figyelemmel kísérheti a magyaron kívül a német, francia, angol, olasz, esetleg spanyol irodalmat.” Nevezze meg az alábbi nyelvterületek egy-egy világirodalmi rangú szerzőjét egy-egy művének címével!

nyelvterület
német
francia
angol
olasz
spanyol
orosz

Adható: **6, 5, 4, 3, 2, 1, 0** pont

Minden, nevet és címet tartalmazó helyes megoldás: 1 pont

Téves, hiányos válasz: 0 pont

7. A szerző szerint a világirodalom élő összefüggés. Nevezze meg az alábbi részletek magyar szerzőit, majd azt az antik alkotót, aki hatott a mű megírására! Feleljen a részlethez kapcsolódó verstani kérdésekre is!

Holnappal ne törődj, messze ne álmodozz,
Légy víg, légy te okos, míg lehet, élj s örülj.
Míg szólunk, az idő hirtelen elrepül,
Mint a nyíl s zuhogó patak.

A szerző teljes neve: *Berzsenyi Dániel (Horác)*

Az inspiráló alkotó neve: *Horatius (Quintus Horatius Flaccus)*

A strófaszervezet neve: *aszklepiadészi*

Ha szíhatok borocskát,
A gondjaim csucsúlnak.
Ki boldogabb halandó
Mint aki nem sohajtoz?

A szerző teljes neve: *Csokonai Vitéz Mihály (A búkergető)*

Az inspiráló alkotó neve: *Anakreón*

A sorfajta neve: *anakreóni sor (hetes); jambikus hetes*

Adható: **6, 5, 4, 3, 2, 1, 0** pont

A szerzők teljes nevének megnevezéséért adható: **1-1** pont

Téves, hiányos válasz: 0 pont

Az inspiráló alkotók nevének megnevezéséért adható: **1-1** pont

Téves válasz: 0 pont

A verstani válaszokért adható: **1-1** pont

Téves válasz: 0 pont

8. Szerb Antal művének megjelenési évét is figyelembe véve fogalmazza meg kb. fél oldalban, hogy milyen új jelenségek, esztétikai törekvések bemutatásával gazdagítaná ma *A világirodalom történetét!* Említsen az utolsó félszázadból legalább két irányzatot, törekvést, a hozzájuk tartozó művészi-esztétikai sajátosságokkal! Állításait két-két szerző művével támassza alá!

Lehetséges irányzatok, törekvések:

Abszurd irodalom (az 1950-es évektől):

- a nyelv elsekélyesedése
- az érdemi kommunikáció hiánya
- a hétköznapiság nyomasztó volta
- az ember tragikus világbavetettsége
- fekete humor
- egymást kizáró esztétikai minőségek

Pl. Ionesco: *A kopasz énekesnő*; *Székek*; Beckett: *Godot-ra várva*; *A játszma vége*; Mrožek: *Tangó*; *Emigránsok*

Posztmodern (az 1970-es évektől):

- a nyelv elsődlegessége
- intertextualitás
- nyelvi játékok
- stíluspluralizmus
- otthonosság, bensőségesség, intimitás
- az ún. nagy eszmék elvetése.

Pl. Umberto Eco: *A rózsza neve*; Esterházy Péter: *Termelési regény, Bevezetés a szépirodalomba*; *Harmonia Caelestis* (Szerb Antal a magyar szerzők világirodalomban való jelenlétét nem érzékeli műve megírásának pillanatában, de elvileg nem zárja ki ennek megváltozását; így itt pl. Esterházy elfogadható.)

Beat-irodalom (az 1950-es évek második felétől):

- tiltakozás az apák nemzedéke ellen; a szervezettség világának elvetése
- antikonformizmus
- a keleti (Zen) filozófiák hatása
- révület, önpusztítás kifejezése
- romantikus (Whitman) hagyomány továbbélése
- extatikus versbeszéd
- tudat és test felszabadítása
- hagyományos narrációk elvetése (helyette: szabad asszociációs technika).

Pl. Ginsberg: *A leples bitang*; *Üvöltés*; Corso: *De nekem nem kell a jóság*; *Házasság*, Ferlinghetti: *Az elme vidámparkja*; Kerouac: *Úton*, Burroughs: *Meztelen ebéd*; Tom Wolfe: *Kandírozott mandarinzelésznű áramvonal*

A francia új regény (az 1950-es évektől):

- a regény új formáinak keresése
- az embert körülvevő tárgyi világ rögzítése
- távolságtartó előadásmód
- mértani pontosságú leírások
- a szimbolikus jelentés elvetése

Pl. Robbe-Grillet: *Útvesztő*; *A rádiók*; *A féltékenység*; Butor: *Milánói átjáró*; *Időtöltés*
Kapcsolat a filmművészettel: Godard: *Kifulladásig*, Truffaut: *400 csapás*

Dokumentarizmus (az 1960-as évektől):

- a fikcióba vetett bizalom megrendülése; a tények iránti érdeklődés
- történelmi, társadalmi vagy hétköznapi események rekonstruálása
- kísérlet a tények, adatok összerakására, egészszé formálására
- többféle műnem, műfaj
- oknyomozó elbeszélői magatartás

Capote: *Hidegvérrel*; Mailer: *A hóhér dala*; Szolzsenyicin: *Gulag-szigetcsoport*; *Ivan Gyenyiszovics egy napja*; Hochhuth: *A helytartó*

Parabolikus irodalom (az 1950-es évektől):

- társadalmi, politikai, filozófiai és erkölcsi problémák iránti érdeklődés
- modellszerű ábrázolása
- a jelen kérdéseire áttételes válasz
- többféle műnemben, műfajban, műfajváltozatban való megjelenítés

Orwell: *Állatfarm*; *1984*; Golding: *A Legyek ura*; *A torony*; Camus: *Közöny*; *A pestis*; Abe Kóbo: *A homok asszonya*; Dürrenmatt: *A nagy Romulus*; *Fizikusok*

Mágikus realizmus (az 1970-es évektől):

- burjánzó meseszöveg
- irreális cselekményelemek
- mitikus, ciklikus időkezelés a realista időtapasztalat helyett
- legendás, mitikus, népmesei elemek beemelése
- kauzális összefüggések meg-, felfordítása

García Márquez: *Száz év magány*; Vargas Llosa: *Júlia néni és a tollnok, Pantaleón és a hölgyvendégek*; Jorge Amado: *Gabriela*; Rushdie: *Az éjjél gyermekei*

Előfordulhat még: pl. Gruppe 47 (Böll, Lenz, Grass, Bobrowski); a cseh (csehszlovák) új hullám (Hrabal, Kundera, Paral, Hável, Skvorecky); az angol „dühös ifjak” (Pinter, Osborne, Wesker, Sillitoe); egzisztencialista irodalom (Sartre, Camus).

Adható: **8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0** pont

Az irányzat, csoportosulás, törekvés megnevezéséért adható 1-1 pont

Téves, hiányos megnevezés: 0 pont

2-2 meghatározó esztétikai, művészi sajátosságért adható: 2-2 pont

1 meghatározó művészi sajátosság: 1 pont

Téves, hiányos válasz: 0 pont

Két-két szerző, illetve művek megnevezéséért adható: 1-1 pont

Téves válasz: 0 pont

Ha a válasz nem mondatokban kifejtett, csak vázlatos: a feladat összértékéből levonandó 2 pont

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. Ha a vizsgázó egyáltalán nem oldott meg egy vagy több szövegalkotási feladatot, az adott feladat(ok)ra kapott pontszáma: 0.
2. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámról.
3. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldást értékelni kell.
4. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A helyesírási hibapontok megállapításához a nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor és a szövegalkotási feladatok megoldásait együttesen kell figyelembe venni.
5. A jelölésben, valamint a helyesírási hibák pontozásában a mellékletben közöltek kell alkalmazni.

EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE**Elérhető: 25 pont**

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
25-20 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témataartás igényesen megvalósul - meggyőző nyelvi, irodalmi tudás - ítélőképesség - kifejtett és lényegi állítások - meggyőző érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - világos gondolatmenet - logikus és jól tagolt felépítés - a globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul 	<ul style="list-style-type: none"> - egyértelmű - gördülékeny (<i>pl. választékos szóhasználat, pontos mondat szerkesztés</i>) - a feladatnak megfelelő nyelvi regiszter
19-10 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témataartás tulajdonképpen megvalósul - nem eléggé meggyőző nyelvi, irodalmi tudás - az állításokat nem kellően alátámasztó példák, érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - tévesztés a szerkezeti egységek arányában - logikai hiányok 	<ul style="list-style-type: none"> - a szókincs nem elég árnyalt - kisebb mondat szerkesztési hibák - nyelvi-nyelvtani hibák (<i>pl. egyeztetés, vonzat</i>)
9-1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témataartás nem elég igényes (<i>pl. általánosságok, önisméltés, tévedések</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - a főbb gondolatok nem különülnek el egymástól (<i>pl. összefüggésbeli hiányosságok</i>) - kirívóan rövid terjedelem 	<ul style="list-style-type: none"> - szegényes szókincs - igénytelen mondat használat - a hangvétel nem megfelelő (<i>pl. élőbeszédszerű pongyolaságok</i>) - gyakori nyelvi-nyelvtani hiba

Egy mű értelmezése

Értelmezze Babits Mihály *Mint a kutya silány házában...* kezdetű versét a megjelenített költőszerep, illetve a szövegben érvényesülő hangnemek szempontjából!

Babits Mihály: Mint a kutya silány házában...

Mint a kutya silány házában,
 legeslegutolsó a családban,
 kiverten és sárral dobáltan,
 és mégis híven és bátran
 kiált egyedül a határban
 fázva és szeleknek kitártan
 amit kiáltok, úgy kiáltom
 vénen, magamban és ziláltan,
 sárosan, rúgdalva, ruhátlan,
 híven, remegve és bátran.

Magamra maradtam, magamra
 és hangom mint vén kutya hangja
 rekedt már, vagy mintha a kamra
 mélyéből jönne, tömlöckamra
 mélyéből. (Én vagyok a kamra.)
 És mire fölér ajakamra,

száz faltól fulladt és bamba,
mert az élet mosott goromba
habjaival, és süket és tompa
iszapot rakott minden ablakomba.

Nagy almáriumaimban néha
szalagokat találok, léha
csecsebecsét. Fakó, únt, méla
régí divatok maradéka,
régí gazdagság bús hagyatéka.
S szólok: »Gyermekeim, ti hangok,
vegyetek föl néhány cafrangot,
néhány szalagot és sallangot!
És fölvesznek néhány sallangot
gyermekeim, a megfakult hangok.

De abban is csak ügyetlenebbek,
félszegebbek és feszesebbek
– mint kinőtt ruhában – merevebbek
s koldus irígyeim nevetnek:
de a hangok csak jönnek, tolulnak,
semmivel sem törődnek, kibújnak,
s botlódva bár, újak és újak,
gáton, iszapon átnyomulnak,
s fulnak és túrnak és fúrnak,
míg cafrangjaik rongyokban lehullnak.

S kérdem: »Mít jöttök egyre-másra,
fázva, fulva, fakulva, vásva,
hogy szégyeneteket mindenki lássa?
Mért jöttök ki ilyen dadogásra?«
S felelnek: »Dadogunk, botorkálunk,
de ki kell jönnünk, egy szó előtt járunk,
dadogás vagyunk, egy szó jön utánunk
követek vagyunk, utat csinálunk.
Nagy szó, nagy szó a mi királyunk!
Mí dadogunk, de várj, ki jön utánunk.«

(1930. július 22.)

Lehetséges válaszlelemek:

- a **kutya** mint a lírai énre vonatkozó szókép a költőszerepet értelmezi
- a **hasonlat** a próféta szerepre utal, akár csak **más ismert Babits-versekben** (pl. *Jónás könyve*, *Ádáz kutyám*)
- e szerepértelmezés sajátossága, hogy **ironia és pátoasz** vegyül benne egymással
- a vers szövege ezt a kettősséget a kutya két **közkeletű minősítéséhez** kapcsolódva építi ki: kivert kutya – hűséges, mint a kutya („kiverten és sárral dobáltan / mégis híven és bátran)
- a verset **indító hasonlat** a második versszakban már a hangot értelmezi, azaz a költői megszólalást minősíti

- a továbbiakban az **irónia** leginkább a kiejtett hang értékelése, míg a **pátosz** a megszólalás erőfeszítésének megjelenítése révén van jelen
 - a költői megszólalást olykor nyílt **gúny** minősíti (pl. bamba)
 - a lírai nyelv **esetlenségét**, félresikerült dekoratív törekvéseit is hasonló stílusértékű szavak értelmezik (divatok maradéka; cafrang, sallang; ügytelenebbek; dadogás)
- a **retorikai** szerkesztés terén az irónia és a pátosz kettőssége az ismétléses szerkezetek kétféle alkalmazásában mutatkozik meg
- az **ismétlés** szándékolt monotóniája felkelti a nyelvi esetlenség, körülményesség képzetét
 - ezt olykor az akusztikus monotónia is támogatja („ügytelenebbek, félszegebbek és feszesebbek / – mint kinőtt ruhában – merevebbek”; „fázva, fulva, fakulva”)
 - ugyanakkor az ismétlésen alapuló szerkesztés – különösen az igealmozások esetében – a megállíthatatlan mozgás lendületét is érzékelteti (4. versszak 5–10. sor)
- a verszárlat a beszéd esetlenségét az **előhírnök** bibliai motívumának emelkedettségével ellensúlyozza

REFLEKTÁLÁS EGY JELENSÉGRE

Elérhető: 20 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
20-15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témához tartozó ismeretek alkalmazása - ítélőképesség, kritikai gondolkodás megnyilvánulása - személyes álláspont megfogalmazása - kifejtett állítások - releváns, a feladat elvárásainak megfelelő példák, hivatkozások - helytálló, meggyőző érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - világos, átgondolt, meggyőző gondolatmenet - logikus és jól tagolt felépítés - a globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul 	<ul style="list-style-type: none"> - egyértelmű - gördülékeny (pl. <i>választékos és szabatos szóhasználat, pontos mondatszerkesztés</i>) - a feladatnak megfelelő nyelvi regiszter
14-10 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témához tartozó ismeretek nem kellő mélységűek vagy alaposak - a személyes álláspont hiányzik - az érvek nem mindig támasztják alá kellő mértékben az állításokat - előfordulnak felületes kijelentések 	<ul style="list-style-type: none"> - a gondolatok közötti összefüggés nem mindig világos - szerkezeti aránytalanság (pl. <i>fontos dolgok elválasztása lényegtelenebbtől</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - a szókincs nem elég árnyalt - kisebb mondatszerkesztési hibák - helyenként nyelvi-nyelvtani hibák (pl. <i>egyeztetés, vonzat</i>)

9-1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - általánosságok - ismétlések - tárgyi tévedések - kevésbé meggyőző állítások, példák, érvek - önálló vélemény hiánya vagy felületessége - az író „elvész” a dolgozatban 	<ul style="list-style-type: none"> - a főbb gondolatok nem különülnek el egymástól (<i>pl. összefüggésbeli hiányosságok</i>) - homályosság a részek összefüggésében - kirívóan rövid terjedelem 	<ul style="list-style-type: none"> - szegényes szókincs - igénytelen mondathasználat (<i>pl. dagályos, túl egyszerű, azonos szerkezetű</i>) - a hangvétel nem megfelelő (<i>pl. előbeszédyszerű pongyolaságok</i>) - gyakori nyelvi-nyelvtani hiba
-----------------	---	--	--

Reflektálás egy jelenségre

2006-ban világszerte csökkent a mozik bevétele, az Egyesült Államokban ennek mértéke a húsz százalékot is elérte. A nézőszám általános csökkenése mellett az európai országokban megnőtt a nemzeti gyártású filmek iránti érdeklődés. Magyarországon a filmek össznézőszáma 30 %-kal esett vissza, a magyar filmek nézettsége viszont nőtt.

Fogalmazza meg, milyen tényezők magyarázhatják e két jelenséget! Reflektálásában legalább két okot említsen!

Lehetséges tartalmi elemek:

- a nemzetközi moziipar bonyolult és sokrétű gazdasági vállalkozás, ennek csak egyik összetevője a mozijegy árából származó bevétel
- egy-egy esztendő mutatóiból még nem lehet általános érvényű következtetést levonni
- a nagy stúdiók ismerik a siker összetevőit, a kiugró siker mégis kiszámíthatatlan
- ha egy esztendőben nincsenek „nagy filmek”, az kihat a többi alkotás nézettségére is
- megváltoztak a nézői szokások
- az új technikai hordozók otthon is mozi minőségű hatást produkálnak
- a mozipremierrel szinte egy időben a film DVD-változatát is piacra dobják
- a filmek költsége olcsóbb, mint a mozijegy ára
- egyre több az ingyen letölthető alkotások száma
- nagy mértékben növekszik a kalózkidadások és hamisítások aránya
- a nemzeti gyártású alkotások iránti érdeklődés növekedése csak a recesszió miatt szembetűnő
- a magyar filmek forgalmazása kevésbé dinamikus és sokrétű, mint a külföldi (amerikai) filmeké; jórészt csak a mozikban elérhetőek
- a moziipar globalizmusával egy időben erősödik a lokalizmus igénye
- a nézőkben egyre fokozódik az igény a helyi problémák megjelenítése iránt

- a nézők saját sorshelyzetükkel, történelmükkel, életlehetőségeikkel akarnak szembesülni
- a nemzetközi sztárok helyett saját, hazai kedvenceiket szeretnék viszontlátni a vásznon
- a saját gyártású filmek megtekintése a nemzeti kultúra anyagi támogatását is jelenti
- az anyanyelvűség fontos összetevője a hazai filmek növekvő népszerűségének
- újabb s újabb filmes generációk jelentkeznek

GYAKORLATI ÍRÁSBELISÉG

Elérhető: 15 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
15–11 pont	<ul style="list-style-type: none"> - megfelel a feladat által megkívánt kommunikációs helyzetnek - meggyőző, hiteles, életszerű - gondolatgazdag, ötletes 	<ul style="list-style-type: none"> - megfelel az adott szövegfajta, műfaj normáinak 	<ul style="list-style-type: none"> - megfelel az adott szövegfajta, műfaj normáinak
10–5 pont	<ul style="list-style-type: none"> - lényegében megfelel a feladat által megkívánt kommunikációs helyzetnek - az érvek, indoklások nem eléggé meggyőzőek 	<ul style="list-style-type: none"> - az adott műfajnak megfelelő, de a normákból 1-2 elem nem teljesül - nincs félreértésre okot adó hiba 	<ul style="list-style-type: none"> - az adott műfajnak megfelelő, de a normákból 1-2 elem nem teljesül
4–1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - nem elégséges tartalmi indoklás (pl. <i>szegényes, nem életszerű</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - formai hiba miatt nem alkalmas a kívánt cél elérésére (pl. <i>műfajtévesztés</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - nyelvi-stiláris hiba miatt nem alkalmas a kívánt cél elérésére (pl. <i>tévedés a regiszter választásában</i>)

Gyakorlati írásbeliség

Mennyire képes irányítani sorsát a 21. század gyermeke? Megőrizhetjük-e egyéniségünket a modern tömegtársadalomban vagy szükségszerűen uniformizálódunk?

Írjon erről legfeljebb 1 oldalnyi vitaindítót egy diákklub vitaestjére!

Lehetséges formai és tartalmi elemek:

Formai és nyelvi elemek a műfajnak megfelelően:

- megszólítás
- közérthető nyelv
- az álláspontkifejtő részben bekezdések
- reflektálás a saját szövegre (pl. vitaindítómban...)
- utalás a jelenlévőkre (fatikus nyelvi elemek)
- összegzés, lezárás, záróformula

Lehetséges tartalmi elemek:

- az egyediség, az egyedi személyiség bizonyos mértékig történelmi termék
- nagy alkotók, híres gondolkodók egyéniséggé váltak olyan korokban is, amikor ez nehézségekbe ütközött
- az emberi élet megismételhetetlen egyediségével számos irodalmi alkotás is foglalkozik

-
- a történelem során individualisztikus és kollektivista társadalmak léteztek és léteznek, ezekben más az egyén helyzete, szerepe
 - a tömegmédiá és a divat uniformizál
 - a tervezhető, belátható élethez hosszú várható élettartam kell
 - a fejlett országokban is szűkülnek a foglalkoztatási lehetőségek
 - a nyelvi-kulturális környezetváltozás nehezítheti az egyéniség formálódását, lazítja az érzelmi és a fizikai biztonság érzetét

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

- Hiányzó bekezdés jele: fordított z-betű.
- Fölösleges bekezdés (álbekezdés): jele
- Szövegbeli hiány jele: √
- Egyéb szövegalkotási hiba jele: -----
- Tartalmi hiba: _____
- Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.
- Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: †→
- Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: ↕
- Logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔
- A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~
- Egybeírás jele: ⊔
- Különírás jele: ⊔

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás, súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás, egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás. Vagy: a hibapont száma a margón a hibával egy sorban, a hiba bekarikázva.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

- Az íráskép rendezett, olvasható: nincs levonás.
- Az íráskép rendezetlen: –1 pont.
- Pongyola ékezethasználát: –1 pont
- Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.
- Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
2. az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknévek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknév (pl. *francia, balatoni, adys*) esetében
4. igekötős igék hibás egybe- illetve különírása
5. tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
6. az *ly - j* tévesztése közhasználatú szótöbben és toldalékban, az *ly - j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
7. felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása
2. közhasználatú szavak elválasztása
3. magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban
4. mondatkezdő nagybetű tévesztése

Egyéb hiba (1 pont)

1. nem közhasználatú szavak durva és súlyos hibái
 2. köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *világháború*)
 3. kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *Nagy-New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
 4. betűtévesztés
-

Központozási hiba (összesen maximum 5 pont – a hibák típusától és mennyiségétől függően)

1. mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 hiba 1 pont levonás)
2. egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 hiba 1 pont levonás)

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban (szótöben vagy toldalékban) elkövetett megegyező hiba és a központozási hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkinése közhasználatúnak tekintendő (pl. *metafora*).

A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba sorolja a tanár, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az egyéb hibák közé kell sorolni. A költői–írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet jelölt, szó szerinti; amennyiben jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor a hibának megfelelő pontszámot kell levonni.

A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 31 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	1
5–6	2
7–8	3
9–10	4
11–12	5
13–14	6
15–16	7
17–18	8
19–20	9
21–22	10
23–24	11
25–26	12
27–28	13
29–30	14
31–	15